

LUKUMUMMIN JA -VAARIN OPAS

LUKUSUJUUVUUDEN TUKEMINEN

"Olen iloinen, kun olen saanut tutustua koulumaailmaan ja nähdä nykylasten elämää."

-Lukumummi-

"Nyt meni kolme lausetta peräkkäin ihan oikein!"

-Oppilas-

"Miks mulla ei oo Lukumummiä?"

-Oppilas-

"Jokainen kohtamaani lapsi on tärkeä ja ainutlaatuinen."

-Lukumummi-

Sisältö

YLEISTÄ	3
VAPAAEHTOISTOIMINTA	4
Vapaaehtoisen oikeudet ja velvollisuudet	4
Lukumummien ja -vaarien vertaistapaamiset	5
LUKUTAITO	6
Lukemaan oppiminen Suomessa	6
Sujuva ja epäsujuva lukeminen	7
Mikä tukee lukutaitoa?	7
TOIMINTA KÄYTÄNNÖSSÄ	8
Koulupaikan valinta ja lukutuokioiden aikataulu	8
Osallistuva lapsi	9
Toiminnasta tiedottaminen	9
Tilat	9
Toiminnan materiaalit	10
Kirjat	10
Lukutuokioiden seuranta	10
Lukukauden päätteeksi	10
Lopettaminen tai tauon pitäminen	10
LUKUTUOKIOIDEN KULKU	11
Tutustumiskerta eli ensimmäinen lukutuokio	11
Lukutuokiot jatkossa	13
LUKUTAVAT	14
PULMATILANTEISTA	16
YHTEYSTIEDOT	18

Yleistä

Mukavaa, että tulet mukaan Lukumummi ja -vaari -toimintaan! Lukumummit ja -vaarit lukevat kouluilla alakouluikäisten lasten kanssa, jotka tarvitsevat lisätukea lukemiseen. Toivomme, että toiminnalla on positiivisia vaikutuksia niin vapaaehtoisten kuin oppilaiden ja koulunkin arkeen.

Suomessa lapset oppivat yleensä helposti tarkan lukutaidon, mutta osalla lapsista on haasteita sujuvan lukutaidon saavuttamisessa. Lukemisen hitaus ja työläys näyttävät johtavan lukemisen välttämiseen, mikä lisää riskiä syrjäytyä koulutuksesta ja työelämästä.

Lukumummi ja -vaari -toiminnan tarkoituksena on tarjota lapsille lisää lukukokemuksia sekä innostaa heitä lukemisen pariin yhteisten lukutuokioiden avulla. Lukumummien ja -vaarien lukutuokiot eivät korvaa opetusta tai erityisopetusta.

Lukutuokioiden lomassa syntyy luontevaa sukupolvien välistä kanssakäymistä, kun vapaaehtoiset Lukumummit ja -vaarit osallistuvat lasten arkipäivään. Samalla toiminta lisää koulujen vuorovaikutusta lähiyhteisön kanssa. Lukumummit ja -vaarit puolestaan pääsevät kurkistamaan nykyajan koulumaailmaan ja lasten lukutottumuksiin. Lisäksi vapaaehtoisten joukosta saa uusia tuttavuuksia.

Lukumummi ja -vaari -toiminta on kehitetty Raha-automaattiyhdistyksen tuella vuosina 2012–2014 osana Niilo Mäki Instituutin Lukemissujuvuuden kehityksen tukeminen kouluikässä -hanketta. Kehittämistyötä tehtiin yhdessä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Järvi-Suomen piirin kanssa. Toiminta on ajan myötä kasvanut ja levinnyt koko Suomeen. Nykyään Niilo Mäki Instituutti vastaa valtakunnallisesta koordinoinnista, tiedottamisesta ja suunnittelusta. Vapaaehtoisista huolehtivat Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja muiden yhteistyökumppaneiden paikalliskoordinaattorit.

Vapaaehtoistoiminta

VAPAAEHTOISEN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET

Vapaaehtoinen toimii tavallisen ihmisen taidoilla ja ehdoilla. Tämä tarkoittaa, että vapaaehtoisella on oikeus saada tehtävään liittyvää perehdytystä sekä ohjausta. Vapaaehtoinen ei koskaan korvaa ammattilaista eikä häneltä odoteta ammattilaisen taitoja. Toimintaan myös sitoudutaan itselle sopivaksi ajaksi ja itselle sopivalla tavalla.

Vapaaehtoisen roolissa tärkeää on vaitiolovelvollisuus, mikä tarkoittaa, että vapaaehtoinen kunnioittaa vapaaehtoistyössä saamiaan tietoja eikä kerro niistä ulkopuolisille. Lukumummit ja -vaarit sitoutuvat siihen, etteivät ilmaise ulkopuolisille eivätkä käytä hyväkseen tapaamansa oppilaan elämään liittyviä asioita. Myös vertaisryhmätapaamisissa ilmi tulevat muiden lasten nimet ja tunnistetiedot kuuluvat salassa pidettäviin tietoihin.

Ettiset periaatteet pähkinäkuoressa

Vapaaehtoisena toimit aikuisen roolissa.

Olet mukana vapaaehtoisesti.
Työsi ei korvaa ammattityötä,
kuten erityisopetusta tai tukiopetusta.

Toimintasi vapaaehtoisena on
vuorovaikutuksellista ja merkityksellistä.
Olet meille ja kohtaamillesi ihmisille tärkeä.

Toimit yhdenvertaisesti ja kunnioittavasti
– kaikki kohtaamasi ihmiset ovat samanarvoisia.

Vapaaehtoisena sinua sitoo vaitiolovelvollisuus,
mutta voit ottaa mahdolliset huolet puheeksi
lapsen opettajan ja koordinaattoreiden kanssa.

Muita Lukumummeja ja -vaareja tavatessa onkin hyvä käyttää lapsesta jotakin itsekeskittyä lempinimeä. Jos lapsi kertoo lukutuokiolla jotain huolestuttavaa, siitä saa ja tulee kuitenkin kertoa lapsen opettajalle.

Lukumummi ja -vaari -toiminta on lasten kanssa kahden kesken tapahtuvaa vapaaehtoistoimintaa. Täten edellytys Lukumummina tai -vaarina toimimiselle on rikostaustaotteen tarkastaminen (Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä (148/2014)). Vapaaehtoisen tulee antaa kirjallinen suostumus rikostaustaotteen tilaamiselle. Ote postitetaan otteen tarkastajalle. Lain mukaan vain yksi henkilö käsittelee otteen eikä käsittelijä saa ilmaista tietoa otteen sisällöstä kenellekään. Otteesta tallennetaan ainoastaan saapumistieto, ei sisältöä. Siitä ei myöskään oteta kopiota ja alkuperäinen ote toimitetaan vapaaehtoiselle itselleen tarkastuksen jälkeen. Jos otetta ei saada toimitettua, se hävitetään luotettavalla tavalla. Asiasta voi kysyä lisää omalta paikalliskoordinaattorilta toimintaa aloittaessa. Lukumummit ja -vaarit ovat vakuutettuja toiminnan aikana sekä koulumatkojen osalta.

LUKUMUMMIEN JA -VAARIEN VERTAISTAPAAMISET

Lukumummi ja -vaari -toimintaan kuuluvat tärkeänä osana vertaisryhmätapaamiset, joissa pääsee jakamaan kokemuksia lukutuokiosta ja toiminnasta. Tapaamiset ovat vapaaehtoisia, mutta suositeltuja. Vertaisryhmätapaamisista sovitaan paikallisesti: missä ja kuinka usein kokoonnutaan ja mitä kokoontumisissa tehdään.

Lukutaito

LUKEMAAN OPPIMINEN SUOMESSA

Suomen kielessä kirjain-äännevastaavuus on erittäin johdonmukainen. Tämä tarkoittaa, että yhtä kirjainta vastaa yksi äänne. Ainoa poikkeus on äng-äänne. Tästä johtuen lapset oppivat pääsääntöisesti nopeasti tarkan lukutaidon, mutta osa jää hitaiksi lukijoiksi. Lukemisen pulmia on määritelmätavasta riippuen noin 5–10 prosentilla oppilaista. Keskimäärin joka koululuokalla on siis ainakin yksi oppilas, jolle lukeminen on haastavaa. Lukumummien ja -vaarien apu on täten arvokasta!

Hitailla lukijoilla kuluu kaikkeen koulutyöhön enemmän aikaa. Tekstien, tehtävänantojen ja esimerkiksi sanallisten matematiikan laskujen lukeminen on hitaampaa kuin luokkatovereilla. Jos lukeminen on takkuista, koulunkäynnistä tulee työlästä ja innostus vapaa-ajan lukemiseen usein laskee.

SUJUVA JA EPÄSUJUVA LUKEMINEN

Sujuva lukeminen on tarkkaa, nopeaa ja automaattista sekä ilmeikästä. Nopea lukeminen tarkoittaa eri tilanteissa erilaista nopeutta. Sitä, onko lukeminen hidasta, ei välttämättä kuule paljaalla korvalla. Koululla on erilaisia tapoja lukemisen sujuvuuden mittaamiseksi. Menetelmien avulla havaitaan ne oppilaat, jotka lukevat keskimääräistä hitaammin ja jotka siten tarvitsevat tavallista enemmän tukea lukemisen kanssa.

Ilmeikkyys tarkoittaa esimerkiksi sitä, että pitää tauon pisteen kohdalla, hengähtää pilkun kohdalla ja huudahtaa, kun lauseen lopussa on huutomerkki. Hitaat lukijat eivät aina pysty ilmeikkyyteen, koska heidän energiansa kuluu tekstistä selvän saamiseen. Tässä Lukumummit ja -vaarit voivat auttaa lasta antamalla mallin ilmeikkästä lukemisesta. Lukemisesta tulee myös hauskaa, kun tekstiin tulee vivahteita.

Epäsujuva lukeminen on hidasta, takertelevaa tai arvailevaa. Hidas ja mahdollisesti epätarkka lukeminen vaikeuttaa tekstin ymmärtämistä. Erittäin hidas lukija ehtii unohtaa lauseen alun päästessään loppuun. Luetun ymmärtämisestä tulee tällöin hankalaa eikä lukemisesta saa välttämättä nautintoa. Arvaileva tyyli on hitailla lukijoilla myös melko yleinen: kun oppilas ei jaksakaan lukea lausetta loppuun, hän arvaa sanan tai lauseen lopun. Joskus lopputulos vaikuttaa lauseen ymmärtämiseen.

Kun lapsi lukee sujuvasti, saa hän selvää tekstistä ja ymmärtää lukemaansa. Epäsujuva lukeminen voi johtaa siihen, että lukija alkaa vältellä lukemistilanteita eikä motivoidu lukemaan. Tästä seuraa yhä enemmän luetun ymmärtämisen vaikeuksia sekä motivaatio- ja itsetunto-ongelmia.

MIKÄ TUKEE LUKUTAIDOA?

Lisääntynyt lukemismäärä, lukemisesta saatu palaute sekä malli tekstien lukemisesta harjaannuttavat sujuvuutta. Tutkimuksiin perustuen Lukumummi ja vaari -toiminta edistää lukutaitoa seuraavista syistä:

1. Lukumummi tai -vaari tarjoaa mahdollisuuden säännölliseen lukemiseen. Monikaan oppilaista, joilla on lukemisen pulmia, ei lue vapaaehtoisesti
2. Lukumummilta tai -vaarilta kuulee, miltä teksti sujuvasti luettuna kuulostaa. Lukutuokioilla käytetyt lukutavat ovat tutkimusperustaisia ja perustuvat siihen, että oppilas saa mallin lukemisesta.
3. Lukumummi tai -vaari tarjoaa korvaamatonta yksilöllistä huomiota ja kannustavaa tukea, joita oppilas ei välttämättä saa muualta.
4. Lukemisesta tulee jaettu kokemus, josta riittää keskusteltavaa. Motivaatio tarinaan syttyy, kun on joku, jonka kanssa jakaa oivalluksia.

Toiminta käytännössä

Tiivistettynä

Lukutuokiot ovat kahdenkeskisiä ja ne kestävät noin 20–30 minuuttia. Toiminta on tarkoitettu 2.–6.-luokkalaisille lapsille. Tarkoituksena ei siis ole opettaa lukutaidon alkeita. Lukutuokioita olisi hyvä pitää saman oppilaan kanssa ainakin kymmenen kertaa, jotta vapaaehtoinen ja oppilas tulevat toisilleen tutuiksi ja lukutaidon kehitykseen ehditään vaikuttaa. Lukutuokiolla käytetään erilaisia lukemisen tapoja ja tuetaan oppilaiden luetun ymmärtämistä.

KOULUPAIKAN VALINTA JA LUKUTUOKIOIDEN AIKATAULU

Paikalliskoordinaattori etsii koulupaikan. Vapaaehtoinen voi ehdottaa sopivaa koulua, esimerkiksi monet toivovat koulua läheltä omaa asuinalueettaan. Koulupaikan löydyttyä oman alueen paikalliskoordinaattori kertoo, miten käytännössä edetään. Eri paikkakunnilla voi olla erilaisia käytäntöjä sen suhteen, miten Lukumummin tai -vaarin ja opettajan ensimmäinen tapaaminen sovitaan.

Vapaaehtoisen ja opettajan ensimmäiseen tapaamiseen koululla olisi hyvä varata aikaa ainakin yhden välitunnin verran. Tapaamisessa sovitaan lukutuokioiden aikatauluista ja niiden sijoittumisesta. Oppilaan lukutaidon kehittymisen kannalta hyödyllisintä olisi pitää lukutuokioita säännöllisesti lukukauden ajan tai ainakin kymmenen kertaa. Lukumummi tai -vaari voi kuitenkin yhdessä opettajan kanssa rakentaa aikataulusta molemmille sopivan.

Koulun arjessa yksi lukukerta viikossa näyttää toimivan. Suositeltavaa on aloittaa yhden oppilaan kanssa kerran viikossa. Kuitenkin halutessaan Lukumummi tai -vaari voi lukea useamman oppilaan kanssa viikoittain kahden kesken. Tällöin opettajan kanssa sovitaan jokin sopiva järjestely, esimerkiksi että lapset tulevat vuorotellen lukutuokiolle. Lapsi hyötyy lukutuokiosta eniten, jos hän on yksin Lukumummin tai -vaarin kanssa, eikä hänen tarvitse jännittää muiden lasten edessä ääneen lukemista. Lukutuokiot voivat jatkua niin pitkään kuin opettajan kanssa on sovittu.

Opettajan kanssa on tärkeää sopia yhteydenpitokanavasta, jonka kautta opettaja ilmoittaa esimerkiksi oppilaan sairastumisesta. Myös Lukumummin tai -vaarin on tärkeää ilmoittaa aina suoraan opettajalle sairastumisestaan tai siitä, jos joutuu muusta syystä olemaan pois. Opettaja esittelee Lukumummin tai -vaarin luokassaan sekä opettajanhuoneessa joko aloitustapaamisessa tai myöhemmin.

OSALLISTUVA LAPSI

Opettaja valitsee lukutuokiolle osallistuvan oppilaan. Opettajille annetaan yleisesti suositukseksi, että lukutuokiolle valittaisiin hitaita lukijoita ja lapsia, jotka tarvitsevat innostamista lukemiseen. Suosittelemme, että lukutuokiot pidettäisiin kahdenkeskinä. Tällöin lukeminen ei jännitä niin paljon ja oppilas saa aikuisen jakamattoman huomion.

TOIMINNASTA TIEDOTTAMINEN

Opettaja tiedottaa oppilaan vanhempia toiminnasta sekä kertoo koulun henkilökunnalle koululla vierailevasta Lukumummista tai -vaarista.

TILAT

Opettaja varaa sopivan rauhallisen tilan lukutuokioita varten, mieluiten saman tilan jokaiselle tuokiolle.

*"Lukutuokio
koulussa on
viikon kohokohta."
-Lukumummi-*

TOIMINNAN MATERIAALIT

Vapaaehtoisen tavoin lukutuokiolle osallistuva oppilas saa kirjanmerkin. Oppilaalle voidaan jakaa jokaisen lukutuokion loppuksi tarra, jonka hän voi liimata tarravihkoon. Lukutuokioiden loppuessa, esimerkiksi lukukauden päättyessä, voi säännöllisesti lukutuokioilla käyneelle oppilaalle antaa lukudiplomin.

KIRJAT

Opettaja valitsee yhdessä lapsen kanssa luettavan kirjan ja tarvittaessa etsii sen kirjastosta. Kirja voi olla kauno- tai tietokirjallisuutta, mutta ei oppikirja tai tavutettu kirja. Vapaaehtoinen voi myös olla mukana kirjan valinnassa. Olisi hyvä, jos valittua kirjaa löytyisi aina kaksi kappaletta, toinen oppilaalle ja toinen Lukumummille tai -vaarille. Opettajan kanssa sovitaan, missä kirja tai kirjat säilytetään ja mihin ne palautetaan lukutuokioiden päättyessä.

LUKUTUOKIOIDEN SEURANTA

Lukutuokioista kerätään tietoja rahoittajalle tilastointia varten. Yleensä lukukauden loppuksi ilmoitetaan paikalliskoordinaattorille, kuinka monen oppilaan kanssa on lukenut ja kuinka monta kertaa. Paikalliskoordinaattori neuvoo tarkemmin, miten omat lukutuokiot ilmoitetaan.

LUKUKAUDEN PÄÄTTEEKSI

Lukukauden loppuksi oppilaalle voi antaa lukudiplomin. On myös hyvä sopia opettajan kanssa aika tapaamiselle, jossa keskustellaan, miten lukeminen on lukukauden aikana sujunut ja jatketaanko toimintaa seuraavana lukukautena. Myös oman alueen paikalliskoordinaattorille on tärkeää kertoa, miten lukutuokioilla on mennyt ja mitä toiveita jatkosuhteen on.

LOPETTAMINEN TAI TAUON PITÄMINEN

Lukumummina tai -vaarina toimimisen lopettamisesta tai tauon pitämisestä ilmoitetaan sekä opettajalle että paikalliskoordinaattorille. Toiminnassa voi olla mukana niin kauan kuin haluaa. Itseään ei kuitenkaan saa väsyttää vapaaehtoistyössä, vaan sen tulisi tuntua mielekkäältä lisältä arjessa. Elämäntilanteet saattavat muuttua ja joskus tauon pitäminen on paikallaan.

Lukutuokioiden kulku

Opettajan kanssa olisi hyvä vaihtaa kuulumiset ennen tai jälkeen jokaisen lukutuokion. Lukukauden ensimmäinen ja viimeinen lukukerta voidaan pitää luokassa, jotta Lukumummi tai -vaari tulee kaikille oppilaille tutuksi.

TUTUSTUMISKERTA ELI ENSIMMÄINEN LUKUTUOKIO

Ensimmäisellä kerralla voi ennen lukemisen aloittamista käyttää rauhassa aikaa kahdenkeskiseen tutustumiseen sekä luettavan kirjan tutkimiseen yhdessä. Lapselle voi kertoa myös omasta lukuharrastuksestaan ja omista lukukokemuksistaan.

Ideoita tutustumiseen

*"Mitä harrastat? Millaisista leikeistä ja peleistä tykkäät?
Millaiset asiat sinua kiinnostavat?"*

*"Miksi ylipäätään luetaan? Kaikkia taitoja voi harjoitella ja kehittyä niissä,
esimerkiksi eri soittimien soittamisessa tai jalkapallon pelaamisessa.
Voimme yhdessä harjoitella lukemista."*

"Miksi lukutaito on tärkeää? Lukemisesta on paljon hyötyä, mutta myös iloa."

*"Miksi käyn täällä lukemassa kanssasi? Minusta on kiva tavata lapsia.
Minulla on aikaa ja halua auttaa lapsia lukemaan sujuvammin
ja ennen kaikkea innostaa lapsia lukemaan enemmän."*

Kirjaan tutustuminen

"Katsotaan yhdessä kansikuvaa ja takakantta kirjasta."

"Oletko lukenut tätä kirjaa ennen? Oletko lukenut tätä kirjasarjaa ennen?"

"Olen itse tutustunut tähän kirjaan jo, ja tämä vaikuttaa hauskalta kirjalta."

OMA INNOSTUNEISUUS TARTTUU MYÖS LAPSEEN!

LUKUTUOKIOT JATKOSSA

Tutustumiskerran jälkeen lukutuokiot sisältävät enemmän lukemista. Lapsen kanssa kannattaa istua mukavasti vierekkäin. Lukutuokio on hyvä aloittaa pienellä kuulumisten vaihdolla ja virittäytymisellä lukutuokioon. Yhdessä voi vaikkapa puhua päivän tapahtumista tai kertoa, mitä on lukenut kotona viikon aikana. Tästä on helppo edetä muis-telemaan, mitä yhteisessä kirjassa viimeksi tapahtuikaan. Ennen varsinaisen lukemisen aloittamista katsotaan yhdessä kuvat ja otsikot ja mietitään, mitä seuraavaksi voisi tapahtua. Lukemisen aikana pysähtytään kuvien kohdalla, kappaleen vaihtuessa sekä muissa sopivissa kohdissa hengähtämään ja juttelemaan luetusta. Yhdessä voi tutkia, mitä kuvissa on ja onko tekstissä outoja sanoja. Lasta on tärkeää kehua lukemisesta ja keskittymisestä tarinaan. Hitaille lukijoille puolikkaan oppitunnin lukutuokio on iso ru-
tistus. Lukutuokion loppuun on hyvä varata vielä hetki aikaa kirjan tapahtumista keskus-
teluun sekä tarran valitsemiseen.

Kun lapsi aloittaa lukutoiminnassa, hän tu-
tustuu myös uuteen aikuiseen. On tärkeää,
että lapsi kokee lukutuokion mukavana,
kannustavana ja turvallisena.

SILLOIN TÄLLÖIN ON HYVÄ PYSÄHTYÄ MIETTIMÄÄN SEURAAVIA KYSYMYKSIÄ:

- Kuinka luon myönteistä ja rohkaisevaa ilmapiiriä?
- Millä tavoin (esimerkiksi ilmein, elein, sanoin tai äänensävyin) voin viestiä lapselle ystävällisyyttä ja hyväksyntää?
- Miten voin kannustaa lasta lukemaan ja kenties jatkamaan lukemista myös lukutuokioiden ulkopuolella?

Vaikka pääpaino on sujuvan lukutaidon harjoittelussa kohta esiteltävillä tavoilla, on yhtä tärkeää keskittyä tarinaan ja uppoutua tekstin maailmaan. Motivaatio ei synny mekaa-
nisesta harjoittelusta, vaan on erittäin tärkeä koittaa löytää kullekin oppilaalle sopivat
jutut, joilla lukemisen kipinä syttyy.

Lukutavat

Lukutuokioilla käytetään erilaisia lukutapoja. Lukutapoja voidaan käyttää vuorotellen eri kerroilla niin, että yhdellä lukutuokiolla käytetään yhtä tapaa ja seuraavalla toista. Samalla lukutuokiolla voi käyttää myös useampaa tapaa. Jos joku lukutavoista tuntuu lapsesta erityisen hankalalta, tätä ohjetta voidaan soveltaa ja lukea niillä lukutavoilla, jotka lapsi hallitsee. Lukemisessa tärkeintä on päästä tekstissä eteenpäin. Jos lapsi tekee paljon virheitä, häntä voi pyytää lukemaan tarkemmin tai hidastamaan tahtia. Kaikkia virheitä ei tarvitse korjata. Jos kuitenkin sanan merkitys olennaisesti muuttuu ja vaikuttaa täten tekstin merkitykseen, voi väärin luettua sanaa osoittaa sormella ja pyytää lasta lukemaan sanan uudestaan. Jos sanan lukeminen ei vielä onnistu, voi sanan lukea yhdessä lapsen kanssa. Kannustavan ja myönteisen ilmapiirin luominen on tärkeää! Lukuharjoituksen lisäksi lapsi saa näin mahdollisuuden kokea onnistumisia ja lukuiloa.

1. MALLILUKEMINEN

Oppilas kuulee ensin, miten tarina menee. Kun hän alkaa itse lukea, sujuvat hankalat sanat muistista. Oppilas ei kuitenkaan muista koko tarinaa, joten hänelle tulee lukuharjoitusta. Oppilas saa myös kokemuksen, että teksti etenee ja hän osaa lukea.

Mallilukemisen ohjeet:

"Minä luen ensin koko sivun ja sinä seuraat sormellasi minun lukemistani omasta kirjastasi."

"Sitten on sinun vuorosi lukea sama sivu."

"Näin luemme vuorotellen tarinaa eteenpäin."

Vuorolukemisen ohjeet:

"Minä luen ensin lauseen ja sinä seuraat sormellasi minun lukemistani omasta kirjastasi."

"Sitten sinä luet lauseen ja minä seuraan sinun lukemistasi."

"Näin luemme vuorotellen tarinaa lause kerrallaan."

2. VUOROLUKEMINEN

Oppilas saa kokemuksen, että teksti etenee. Tässä lukutavassa kaikki hankalat sanat eivät kuitenkaan saa harjoitusta, joten kannattaa käyttää lukutapoja monipuolisesti.

3. YHDESSÄ ÄÄNEEN LUKEMINEN

Oppilas saa helpotusta hankalien sanojen kohdalla, koska vapaaehtoinen lukee samaan aikaan ääneen. Näin teksti etenee ja oppilas saa kokemuksen, että hän lukee aika nopeastikin.

Yhdessä ääneen lukemisen ohjeet:

"Luemme yhteen ääneen hitaasti tarinaa eteenpäin. Pidetään pieni tauko aina pisteen kohdalla."

"Kummankin kannattaa seurata lukemista sormella."

"Näin saamme luettua tarinaa eteenpäin yhdessä."

Pulmatilanteista

Tässä esitellään muutamia pulmatilanteita sekä mahdollisia ratkaisuja niihin. Suurimasta osasta lukutuokioiden pulmatilanteita selviää lasta kehumalla ja kannustamalla. Lisäksi aina voi ottaa asian rohkeasti puheeksi luokanopettajan kanssa.

1. OPETTAJAA TAI OPPILASTA EI NÄY KOULULLA SOVITTUNA AIKANA

Vaikka toivotaan, että opettaja aina tiedottaa poissaolosta, voi joskus ilmoittaminen jäädä. Koulun rehtoria on informoitu Lukumummi ja -vaari -toiminnasta ja opettajaa on pyydetty kertomaan toiminnasta myös muille opettajille. Koululla neuvoa voi siis kysyä henkilökunnalta, esimerkiksi opettajanhuoneesta tai suoraan luokasta. Mikäli opettaja on jostain syystä poissa koulusta, luokalla on yleensä sijainen opettamassa. Sijainen ei välttämättä tiedä toiminnasta, mutta hänelle voi kertoa lukutuokiosta ja sanoa, että ne on hyvä pitää ajallaan. Jos oppilas on poissa, opettaja voi ehdottaa toista oppilasta lukemaan sen päivän lukutuokiolle.

2. OPPILAS ON HALUTON LÄHTEMÄÄN LUKEMAAN TAI KIELTÄYTYÄ LUKEMASTA

Luokanopettaja on apuna oppilaan lähettämässä lukutuokiolle. Oppilaan haluttomuus voi johtua esimerkiksi väsymyksestä tai jostakin aiemmin koulupäivän aikana tapahtuneesta asiasta. Syynä voi olla myös jokin muu ohimenevä tilanne, joka saadaan ratkaistua yhdessä luokanopettajan kanssa. Jos oppilas kieltäytyy lukemasta, voi hänen kanssaan jutella jostain muusta kuin kirjan sisällöstä, esimerkiksi menneen viikon tapahtumista tai harrastuksista. Pieni leikkihetkikin voi auttaa. Oppilas innostuu luultavasti lukemisesta hetken kuluttua. On tärkeää muistaa kannustaa ja innostaa oppilasta. Lukutuokioiden on tarkoitus olla rentoja ja lämminhenkisiä hetkiä yhdessä luotettavan aikuisen kanssa.

3. OPPILAAN ON VAIKEA KESKITTYÄ TAI LUKEMINEN ON ERITTÄIN TAKKUISTA

Lukeminen voi tuntua alussa hieman työläämmältä, mutta lukeminen sujuu usein paremmin oppilaan päästessä vauhtiin. Myös tällaisissa tilanteissa kehuminen ja kannustaminen auttavat. Luettavia pätkiä voi myös lyhentää tai lukutuokion aikana voi pitää enemmän hengähdystaukoja. Oppilaan rohkaiseminen on tärkeää. Keskittymiseen auttaa, kun etukäteen on sovittu, minkä pituinen pätkä seuraavaksi luetaan. Jos kirja tuntuu oppilaalle liian hankalalta, kannattaa asiasta keskustella luokanopettajan kanssa ja tarvittaessa vaihtaa kirja lapselle paremmin sopivaksi.

4. OPPILAS EI VASTAA KYSYMYKSIIN EIKÄ HALUA JUTELLA

Jotkut oppilaat ovat ujompia kuin toiset ja tarvitsevat enemmän aikaa tutustumiseen. Vaikka alussa tuntuisikin siltä, että oppilas ei lähde keskusteluihin mukaan, tilanne korjaantuu luultavasti tuokioiden edetessä. Kannattaa vain reippaasti jatkaa jutustelua!

5. YHTEISTYÖ OPETTAJAN KANSSA EI SUJU

Koordinaattoriin voi aina ottaa yhteyttä, jos opettajalta ei saa tarvittavaa tukea, esimerkiksi opettajalla ei ole riittävästi aikaa keskustelulle tai käytännön asioista tiedottaminen on vajavaista.

6. JOKIN MUU ONGELMATILANNE

Jos missä tahansa käytännön asiassa, kuten aikataulussa, lukutilassa tai luettavassa kirjassa, on pulmia, niin asiasta kannattaa jutella ensin opettajan kanssa. Jos ratkaisua ei tunnu löytyvän, voi asiasta kertoa koordinaattorille. Tilanteen vaatiessa lukutuokion voi keskeyttää ja mennä yhdessä takaisin oppilaan luokkaan ja pyytää opettajaa neuvottelemaan käytävään. Tarpeen vaatiessa voidaan myös miettiä, olisiko luokalla joku toinen oppilas, joka hyötyisi toiminnasta enemmän. Myös luokkaa voidaan vaihtaa.

Lukumummit ja -vaarit

- *jakavat lukemisen iloa*
- *tukevat lasten lukutaitoa*
- *mahdollistavat sukupolvien välisiä kohtaamisia*
- *tutustuvat nykyajan koulumaailmaan*
- *tapaavat samanhenkisiä vapaaehtoisia.*

Yhteystiedot

KOULUN TIEDOT

Koulun nimi: _____

Koulun osoite: _____

Luokanopettaja: _____

Sähköpostiosoite: _____

Puhelinnumero: _____

LUKUTUOKION AJANKOHTA

Päivämäärä ja kellonaika: _____

PAIKALLISKOORDINAATTORISI

_____

YLEISET YHTEYSTIEDOT

moi@lukumummit.fi

www.lukumummitjavaarit.fi

facebook.com/lukumummitjavaarit

A series of horizontal dotted lines for writing, spanning the width of the page.

*Lukuintoa
kaikille!*

